

GURE BANDERAREN ALEGIA

Mayie Elissagaray

Behin batez bazen emazte xahar bat; deitzen zen KATTALIN. Bizi zen mendi zola batean, Espainiako ezkinan, etxe txar txar batean. Han zegon nehor ikusi gabe, bere behi xerri, oilo, xitoekin. Batzuek zioten sorgina zela.

Ez zen segur hala gaixo Kattalin.

Gazte denboran, neskato lerden, loriosa zen; ezkondu zen herriko mutiko azkar propi batekin. Bozik bizi ziren, etxe on batean, gogotik lanean ariz. Izan zuten mutiko bat, PANPI, izarra bezain pullita.

—Nor da gu iduri Manex? Zion Kattalineak bere senarrari.

PANPI handitzen ari zen; Bazoan ttapa, aitarekin kanpo hetarat. Egun batez, landa luzeraino jarraiki zelarrik, aditu zuen, bidez haindiko ur lasterraren erasia.

Ikusi zuenean aita bere lanaz hartua, urrundu zen ixil ixila, mintzo hari buruz.

Oi! zer gauza miresgarria! ...Ura, zilar bizia iduri, iguzkiak distiratzen zuela, joan zen firrindolan, burrunban.

PANPI, lilluratua, hurbildu zen, hunki nahiz, lasterka axolarik gabe zoan ur nasai hura.

Hegi, hegian konkortua eta jadanik eskua bustia, lerratu zen eta uraren barnerat erori.

Egin zuen oihua aditzearekin, Manex-en bihotzak jauzi egin zuen; ero bat bezala joan zen bere haurrari buruz.

Ikusi zuenean pulunpatua, itzuliz eta zafratuz urak eremaiten, sartu zen hura ere erreka madarikatuan, bere haurra atera nahiz. Bainan ura, hura baino azkarrago, nagusitu zitzaion, eta biak, aita eta semea itto ziren.

Nork erran KATTALIN-en bihotz mina, berri lazgarri hori aditzearekin. Egon zen, eritua biziaren eta hilaren artean, luzaz.

Sendatu zenean, joan zen, bidez-bide jender eta ur erreker ihes, mendiari buruz.

Kausitu zuenean etxexka hura, harroken artean, han jarri zen eta geroztik han zagon bakarrik, bere hilen oroitzapena lagun.

Egun batez, kixkaila keta, zabilarik mendian, iduritu zitzaion, haur nigar bat, borda batetarik.

Sartu zen eta ikusi zuen, emazte gazte bat etzana, zombait hilabeteko, haur ttipi bat sahetsean.

Hurbilzearekin, ohartu zen, zangoak odoletan, hatsa labur, eta doi doa bizi zela.

—Zer duzu gaixoa? Egiten ahal duta zerbait zuretzat. Ahal bezala, haurra erakutsiz, ihardetsi zion:

—Othoi, har zazu... eta... atxik .. ez utz... mugaz haindikoer.

—Zaude gostuan, nik altxatuko dut eta maitatuko enea baliz bezala. Bere eri mehean zuen eraztuna emanetz:

—Hau atxik... geroan haindian... froga dezan... nor den.

—Denak eginen ditut zure nahiaren arabera.

Orduan, deskantsu batean bezala, begiak zeruari buruz itzuli zituen, undar indar batean, erranez:

—Milesker Jauna, eta eman zuen azken hatsa.

KATTALIN-ek hartu zuen haurra, hoztua zena, bere lepo-koaren barnean inguratu, eta zalu, zalua, mendiari beheiti jautsi erranez:

—Hik, gizagaixoa, amarik ez, nik semea galdua; hi izanen haiz ene haurra eta ni hire ama.

Bereala piztu zuen, su eder bat, sekulan haren sukaldeak ikusi ez zuen bezalakoa, esnea erosarazi eta haurra untsa berotu eta ase.

Geroztik, KATTALIN-en bizia kanbiatu zen. Iduri zuen, iguzki ziztarri batek, argitzen zituela haren gogo eta barne, ilunak.

Ez jakinez haurraren izena eman zion PANPI, berearen oroi-tzapenetan. JAINKOAK igorria zaukan, egin bihotz min eta nigarren saritzat. Itsutuki maite zuen. Nahiago zuen gosea egon, hari eskasik egin baino. Biek goxo, goxoa eremaiten ziuzten elgarrekin, asteak, hilabeteak eta urteak.

KATTALIN-en solas guziak JAINKOAZ, sainduz eta zeruaz ziren.

Senarra eta haurra hilez geroz, han zauzkan bere gogo bihotzak.

PANPI-k bazakien bertze munduko berri, lur huntako baino hobeki. Uste zuen, bizi ziren tokitik landa, ez zela deusik gehiago. Xorien kantua haizeak zirinbolan eremaiten zituen hostoak, bidexketako loreak, ziren haren jostagailuak. Goizeko iguzki ederra eta arratseko izar distirantak ikusten zituenean zion KATTALIN-i.

—Beha amaño, zeruaren ifrentzua hoin ederra denaz geroz, nolakoa ditake bertze aldea.

Udan, mendirat heldu zen artzain gazte bat, JOSE. PANPI-ren loria haren artaldearen erdian, ardien segi, bildots ile kuxkulatuekin puttinka, xakurrarekin zoin lehenka.

JOSE mintzo zitzaion, bere ait'amez, haurridez eta berriaz.

—Errazu amaño, nik nun ditut ene ait'amak?

—Aitaren berri ez zakiat; aldiz ama, Jainkoaren ganat joana, hi eni eman ondoan.

—Hemengoak zirena?

—Ez, mugaz haindikoak.

—Noiz joanen gira harat?

—Ni, xahartua nuk. Hi, joanen haiz, ni hil eta. Orduan ezarriko duk erian, pareta xiloan gordea dutan eraztuna.

—JOSE-k, aipatzen dituen jendeak eta herriak noiz ikusiko ditugu?

—Hemendik hurbil baduk herrixka bat; harat eginen diuk bihar itzuli bat.

Erran bezala joan ziren aipatu tokirat. Lehenik sartu ziren elizan.

Han zen jaun erretora haur multxo bat inguruan. Ama Birjinaren itxura haundi baten aitzinean.

—Zeruko Amaren festaren ohoretan —zioten erraiten— ekar kitzue bihar loreak haren aldarearen ederki apaintzeko.

PANPI xoratua zagon; egin zuen harek ere emanen ziola.

Etixerakoan bazter guzietarat beha zagon, nun ikus hain nahi zituen loreak; bainan bakar baten itzalik ere ez zen ageri.

—Nun dira bada amaño bidexetako lili pullit haiek?

—Gaixo haurra, idortek erreak ditik bazter guziak; aurten ez duk deusik baratze urstatuetan baizik».

PANPI nigarra begian etzan zen gau hartan.

Biharamunean jaiki zen, argi lehenka, gogoari emanik, behar zuela bait'ez bada, harek ere, hain maite zuen zeruko amari egin bere eskaintza.

Joan zen mendiari goiti, jo eskuin, jo ezker, xoko guziak ikertuz. Han zabilan berotua, hats hantua, zengoak kolpatuak, bainan nehun jeuserik ez.

Gibelerat heldu zen bihotza ilunik, noiz ere ikusi baitzuen xiloka batean, lore xuri eder bat, bi hosto ferde zabalaren artean.

Lorietan hurbildu zen; zorigaitzez elorritz zaindua zagon. Ahal bezala baeterturik, eskuratzearekin, eria ziztatu zuen eta

lore ezkina odolstatu. Tita gorri harekin, ez zitzaion ederrago baizik. Bozkarietan, bere neke guziak ahantzirik, joan zen zanpa, zanpa, elizari buruz.

Han, zer lore nasaiak...! Arrosa eta julufrei egundano PANPI-k ikusi ez zituen bezalakoak.

Herabez zagon, bere lili bakarre eskuan, haur heien irri maltzurrenpean.

Ezin mentura hurbiltzerat eta bizkitartean, hain bertze nekearen buruan, bildu lorea nahi eskaini.

Azkenean aitzinatzen da; aldarerat hurbiltzearekin ikusi zuten gauaz espantagarri hau: Ama Birjinaren itxura argi eder batez ingurikaturik, behako ezti eta irri goxo batekin lorea on hartzen.

Orduan PANPI-ren bihotza ezin erranezko bozkalentzia batek bete zuen. Etxerat izuli zen xoria bezain arin eta alegera.

Geroztik elizarat itzultzen zen artetan.

Ikusten zituen lore ederrak histen, bainan berea beti xuri, hostoak beti ferde, odol xorta beti gorri egoiten.

Egunez egun ari zen handitzen eta azkartzen zortzi urte beteak zituen; ez zen deuseren beldur. JOSE artzainak eman xakurra lagun eta mizpirazko makila batekin, bas-ihizi mota guziak benzutzen zituen.

Aldiz KATTALIN, gero eta ahulago zoan. Indarrak arrunt galduak zituen. PANPI-k tratatzen zuen ahalik eta hobekienik: sua piztuz, jana eginez, zabalak artatuz; bainan, horien guzien gatik, egun batez, ezti ezti pausatu zen sekulakotz.

PANPI-k bihotz min handia izan zuen bere amaño onaren galtzea. Kasurik ere ez zuen egiten xakurraren torrakoer, miliker eta buxtan higitzer.

Nigarrak xukatu ondoan, egin zuen mugaz haindirat joaiteko tenora jin zela.

KATTALIN-ek erran bezala erian ezarri zuen, paretan gordea zaukaten eraztuna, hartu bere xakurra, makila, xakuño batean talo'ta gasna eta mendiari gora abiatu.

Bidean kausitzen zituen artzainek ongi etorri egiten zitzaio-
ten eta denek, gisa bat edo bertze laguntzen.

Mendiz, mendi, ibili ondoan, ikusi zuen goiz batez, etxe
handi, biziki handi bat.

Eguna eman ondoan, harat ezin helduz, ilun-abarrean, jo
zuen atea. Fraile xahar batek ideki zion:

—Zer nahi duk haurra?

—Izanen duta hemen gaurko aterbea?

—Ba segur; sar hadi... eta nungoa hiz?

—Sortzez hemengoa, bainan, mugaz bertze aldean hazia.

—Nola deitzen haiz?

—PANPI

—Eta bertze izena?

—Ez dut bertzerik.

—Nun dituk ait-amak eta haurrideak?

—Ez dut nehor, amaño hil izan da eta bakar bakarrik naiz
munduan ene xakurrarekin.

—Norat ari haiz eta zer egin behar duk?

—Ez dakit, menturaz zuek erranen dautazue.

—Lehenik, jan eta pausa hadi, gero, ikusiko diagu»

Biharamunean, aita nagusiak eta bertze frailek jakin zute-
nean ume zurtza zela, munduan nehor ez, deusere gabe, egin
zuten beren artean atxikiko zutela.

Haurra hain zen jite pullitekoa eta hartze onekoa, nun, de-
nek maitatu baitzuten. Orai bazakien Espainian zela sortua eta
Frantzian hazi ondoan, berriz harat itzulia.

Aita ANTONIO mintzazen zitzaion Espainiako balentriez,
aldiz aita JAKES Frantziakoez. Batzuetan hizkatzen bazien ere,
undarrean beti elgar aditzen zuten, zeren bat eta bertzea ziren
eskualdunak.

Aita USEBIO-k erakusten zitzaion kantuak. Fraile MARTIN-ek berekin ibiltzen zuen kanpo haietan, bizitzeko behar ziren gauzen bila.

Egun batez biak heldu zirelarik urruneko benta batetarik kargatuak. Jarri ziren hatsaren hartzeko, harri xabal baten gainean. Ohartu zen mendiaren bertze aldean bazela haitzpean, jauregi bat, lau dorre, lau ezkinetan.

—Hauxe da jauregi ederra. Nor dago hor?

—Jaun zahar bortiz bat; jendek diote tartaroa dela eta hurbiltzen diren haurrak jaten dituela.

—Bera bizi da hor?

—Mutilekin; heiek ere bera bezain idorrak eta basak.

—Ez du bere jendekiarik?

—Nehor; denboran bazuen seme bat, gaztea, ederra eta ona. Ezkondu zen; urtearen buruan gerlako altxatu zuten eta sei hilabeteren buruan tiro batek erdiz erdi hatxemanik hil zen, sekulan besarkatu gabe, han zelarik sortu haurra.

—Oh; gaixo emazte eta haurra! Ez zituena aitak hartu bere jauregirat?

—Haurra nahi izan zuen, bainan ez ama. Ez baitzuen semearen ezkontza on hartu.

—Emaztea ez zen behar bezalakoa?

—Ezin gehiago hobea, gisa guziez: bai izaitetz eta bai sortzez.

—Zertako beraz ez zuen on hartu?

—Zeren zen Frantzesia.

—Ez zen Eskualduna?

—Eskualdun garbia.

—Beraz biak etorkitasun berekoak ziren.

—Ba, bainan hortaz aitak ez zuen axolarik.

—Ama, haurretik ez nahiz berexi, ihesari eman zen eta nehorrek ez daki zer bilakatu ziren.

NI Geroztik hor dago jaun zaharra, lehoina bere ziloan bezala herra bihotzean hurbiltzen diren guzier jazarritz.

Bazen bortz urte PAMPI frailekin zela. Mutiko ederra zen; Gorputz lerden, larru garbi, hortz xuri, begi beltz, batzuetan balusa iduri bertzetan su pinden pare.

Aita Nagusiak, ikusiz haren itxura, egiten zuen ez bide zela nor nahi.

Orai, bera ibiltzen zen kanpo heietan kurri, bere xakurra eta makila lagun.

Egun batez bere uratsek ekarri jaun zaharren jauregiaren aitzinerat. Hurbilzearekin, izigarriko zakur haundi bat ateratu zen, halako ihausietan, nun bazter guziak inharrosten baizituen.

Xakur ttipia ikustearekin, jauzi egiterat, zoan haren gainerat. PANPI-k, makil ukaldi batez kaskoa arraildu zion eta hil gogorra botatu.

Une berean, mutil basa bat, lotu zitzaion:

—Ha...! Hire balentria garrazki pagatuko duk; hireak egin dik, haugi hunat.

Barne, ziritu batez argitu batean, sar arazi zuen eta gako haundi bat itzuliz, krik, kral, ezarri preso.

PANPI-k bere baitan egiten zuen, izanen zela erre kixkaillia eta Tartaroa-k ezpainak milikatuz, haren hezurak kruxka, kruxka janen zituela. Halarik ere ez zen batere izitua.

Ez zakien xuxen noizez geroz zen han, aditu zuenean urats pisu bat. Atea idekitzearekin, ikusi zuen jaun zahar bat, kopeta zimur, begi ilun batzuekin, mato burdinazko bat eskuan.

PANPI aitzinerat hurbildu zizaion erranez: «Zer egingo dautazu?». Botz hura adizearekin eta beit'arteak ikustearekin, bihotzean izan zuen ukaldi bat. Iduri zitzaion bere semea adin hartzen zuela aitzinean. Eskuan zuen burdina, utzi zuen eroterat:

—Nor hiz hi?

—Ni, Aitarik ez amarik gabeko ume zurtz bat.

—Nungoa hiz?

—Etixerik ez dut; Espainian sortua eta Frantzian hazia, beraz bi aldetakoa.

Hori erraitearekin altxatu zuen eskua eta Jaun zaharra ohartu zen eraztunari.

—Nun ebatzi duk hori?

—Ez dut nehun hartu; ene ontasun bakarra da, amak hiltzean utzia.

Orduan, Jaun zaharra ikara batek harturik erortzerat zoan; PANPI-k besoak zabaldurik etxiki zuen zutik.

Nigarra begian eta botz dardara batekin erran zion:

—Ah! ikusi orduko ene biotzak ezagutua hinduan. Orai arte harrizkoa zuan, bainan hik piztu duk, galdua zuen garra. Haugi hunat, ene seme bakarraren haurra hiz. Jauregi hau hire duk eta izanen hiz, ez erran dukan bezala bi alderdietakoa, bainan Española eta bakarrik Española.

—Ez dut, hazinuen eta amaren herria ukatuko.

—Zer kausitu duk han? Deusik ez, ez dukanaz geroz hemendik ereman eraztun hori baizik.

—Erromes banintzan ere, banuen ontasunetan haundiena: Ene amañoren amodioa. Amodio hari esker, bozik bizi nintzan; aldiz zu, zure ontasun guzien erdian ez zinuen zorigaitzik baizik, zeren ez baitzinuen, sosegua emaiten duen, bihotzeko lorea. Nik, atxikiko ditut bi alderdiak, biak, bat egiten baitute, etorkitasun berekoak direlaketz. Ez direa, bai, ene sor lekua, bai hazi nuen alderdia, biak Eskual Herrian. Beraz izanen naiz osoki Eskualdun.

—Egia duk haurra. Hori ez onartzeak, egin dik ene zorigaitza. Hemendik harat, jauregi hau izanen duk Eskualdunen, biltokia. Orai, haugi enekin aitzina.

—Lehenik banoa, bortz urtez altxatu nuten, Frailen uzterat. Jaun zaharrak oinu egin zuen mutilari:

—Errak Barbaro, ekar hunat, soineko ederrenak eta zaldi xuria bere apaimendura hoberenean. Laguntzak bere itzuliaren egiten eta zatozte egin ahal bezain laster.

Frailek jakin zutenean gertakari hori, bihotz minekin utzi zuten hain maitatu haurra.

Denak besarkatu ondoan, ikusi zuen Fraile Martin, ate ondoan, irriz eta nigarrez zagola.

—Zer duzu, Fraile ona?

—Deusik ez. Enetzat dut egiten nigar, eta zuretzat irri. Aratzean, jauregiko ohe gozoan etzan zenean, agertu zitzaion, azti eder bat: Zaia iguzki kolore luze bat herrestan, izar distirant bat kopetan, urrezko makila eskuan. Harekin hunkiz erranzion!

—Atxik beti hire baitan eta hire inguruan, gora Eskual Herria. Egun batez haren haur guziak elgarretaratuko dituk Ama Birginak bere irri goxoaz ferekatu koloren banderaren azpian.

Xuria: Xede garbiaren itxura.

Ferdea: Esperantzarena.
Azkar egoiteko beharko dutena.

Gorria: Amodio suharrarena,
Elgarrentzat izanen dutena.
Mundu huntako eta bertzeko, gauzarik hoberena.

Hori erran ondoan, aztia itzali zen, utziz PANPI fidantzia osoan, Eskualdunen geroaren gainean.

Beraz izanen naiz osoki Eskualdun.

Egillea: Mademoiselle Mayie Elissagaray